

τῆς εἰδωλολατρείας, ζῶντες, προσθέτει ὁ Ἄραψ Γεωγράφος, ἐν καλίστῃ πρὸς ἀλλήλους ἁρμονίᾳ. Αὐτὸς οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος ἐστὶν ὁ ἐφευρέτης τοῦ Σλαβικοῦ ἀλφαβήτου ὁ καὶ Ἀπόστολος τῶν Βουλγάρων καὶ Μοραβίων ἐπικληθεὶς. (1)

Ἡ τῶν Χαζάρων ἰσχὺς ἤρξατο ἐλαττουμένη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ρωστικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν Βαριγκῆς. Κατὰ τὸ 948 ὁ Μέγας Δοῦξ τῆς Ρωσίας Σβιατοσλάβ ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτῶν τὸ φρούριον Σαρκέλ. (2) Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἀπώλεσαν τὴν Κριμαίαν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν καλουμένην Χαζαρίαν τὸ δ' ὄνομα αὐτῶν ἐκλείπει ἐκ τῆς ἱστορίας ἀρ' ἧς στιγμῆς ὑπέβληθησαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Πολωνῶν, τῶν Κουμάνων καὶ τῶν Οὖζων. Ὁ Ἰβν-Χαουκλ περιορίζεται λέγων ὅτι οἱ Ρῶσσοι ἐγένοντο κύριοι τῶν χωρῶν ἄς τέως κατεῖχον οἱ Χαζάροι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Βερτάσσοι ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰλ. Κατὰ τὸ 1224 οἱ Χαζάροι κατεῖχον εἰς τὴν πόλιν Ὁρνάη ἢ Τορνάζο ἐπὶ τοῦ Δόν. Οἱ Γενουήνσιοι οἰκιστὴς ἀπὸ τοῦ 1430 μέχρι τοῦ 1475 ὑπερίσχυον ἐν Κριμαίᾳ, διετήρησαν ἐπὶ τῆς στέππης καὶ ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Κέρτς τὸ ὄνομα Γκαζαρία, ἔπερ ὑπῆρξεν ἐπὶ τινος αἰῶνος τὸ μόνον ἐνθύμιον τῆς τῶν Χαζάρων κυριαρχίας.

Εἰπομεν ἤδη ὅτι πρωτεύουσα τῶν Χαζάρων ἦν ἡ Ἀτέλ ἢ Βελεντζάρ. Ὁ Ἰδρίζης προσδιορίζει αὐτὴ ἔκτασιν τριῶν μυλίων, λέγων ὅτι ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πόλεων καιμένων κατὰ μῆκος τοῦ Βέλγα. Ἐκ τοῦ Χατζή Κήλφα μανθάνομεν ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἤδρευεν ἐπὶ τοῦ Δυτικοῦ μέρους τῆς πόλεως ἧς τὸ πλεῖστον τῶν οἰκοδομῶν ἦν ἐκ πατρῶν κατασκευασμένων. Οἱ πολυαριθμότεροι ὅμως τῶν κατοίκων κατοικοῦν ὑπὸ τῆς πόλεως. Ὑπάρχουσιν, ἐξ ἀπολλοῦ τὸ Δζιγάν Νουμά, τρία τεμένη, ἀ-

(1) Οὗτος ἐστὶν ὁ πρότερον μὲν Κωνσταντῖνος ὁ φιλόσοφος εἰτα δὲ Κύριλλος ὁ Θεσσαλονίκης ὁ καὶ Ἀπόστολος τῶν Σλάβων καλούμενος, ὅστις ἤρξατο τοῦ βασιλείου αὐτοῦ ἔργου ἀπὸ τοῦ 847 Μ. Χ. βασιλευσάντος ἐπὶ ἐν Βουλγαρίᾳ τῆς Θεοδορίας συζύγου τοῦ Θεοφίλου καὶ μητρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ. Ἴδε ἐν Ἡτοδίας συζύγου τοῦ Θεοφίλου καὶ μητρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ. Ἴδε ἐν τῇ IV. τεύχει τοῦ παρόντος Ἡεροδικοῦ Σελ. 327 περὶ Φωτίου τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου. Περὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Κυρίλλου παρὰ Χαζάρους. Ἴδε Histoire Lebeau, tome XIII p. 174. — Σ. Μ.

(2) Sestrenowize, Histoire de la Tauride, tome I, chap. XXV. — Σ. Σ.